

КЛЮЧАРКІВСЬКА ЗАГАЛЬНООСВІТНЯ ШКОЛА
I-II СТУПЕНІВ
МУКАЧІВСЬКОЇ РАЙОННОЇ РАДИ ЗАКАРПАТСЬКОЇ
ОБЛАСТІ

Конспекти уроків

Основи здоров'я

8 клас

Вчитель Голянич Н. І.

Зміст

Урок №19. Соціальні аспекти статевого дозрівання. Спілкування хлопців і дівчат. Принципи рівноправного спілкування	2
Урок №20. Особливості дії тютюнового диму, алкоголю й наркотиків на розвиток репродуктивної системи підлітків	4
Урок №21. Психологічні і соціальні наслідки ранніх статевих стосунків, підліткової вагітності	5
Урок №22. Небезпека інфікування ВІЛ, інфекціями, що передаються статевим шляхом (ІПСШ).	8
Урок №23. Віктимна поведінка. Кримінальна відповідальність за злочини сексуального характеру	10
Урок №24. Узагальнення знань за темою «Соціальний добробут»	12
Урок №25. Безпека на дорозі. Організація дорожнього руху. Модель безпечного дорожнього середовища («трикутник безпеки»). Правила дорожнього руху. Регулювання дорожнього руху. Пріоритети в дорожньому русі	14
Урок №26. Мотоцикл і безпека. Правила для мотоциклістів та пасажирів мотоцикла. Небезпека керування транспортним засобом у нетверезому стані	16
Урок №27. Екологічна безпека. Забруднення навколишнього середовища і здоров'я. Питна вода і здоров'я. Небезпека купання в забруднених водоймах	18
Урок №28. Атмосферні забруднення та їхній вплив на здоров'я. Вплив транспорту на навколишнє середовище та здоров'я	20
Урок №29. Вплив забруднення ґрунтів на здоров'я	22
Урок №30. Соціальна безпека. Правова відповідальність і закони України. Права, обов'язки та права відповідальність неповнолітніх. Види правопорушень. Поведінка підлітків у разі затримання поліцією	24
Урок №31. Захист від кримінальних небезпек. Основи самозахисту. Поняття і межі допустимої самооборони	26
Урок №32. Протидія торгівлі людьми. Дитяча безпритульність і бездоглядність	28
Урок №33. Небезпека залучення до деструктивних соціальних угруповань. Загроза тероризму	30
Урок №34. Інформаційна безпека. Вплив засобів масової інформації на здоров'я і поведінку людей. Комп'ютерна безпека. Безпека в мережі Інтернет	34
Урок №35. Узагальнення знань за темою «Безпека в побуті та в навколишньому середовищі»	36

Дата ___/___/___

Тема. Соціальні аспекти статевого дозрівання. Спілкування хлопців і дівчат. Принципи рівноправного спілкування

Мета: формувати поняття про соціальні аспекти статевого дозрівання, систематизувати знання про спілкування хлопців і дівчат, ознайомити з принципами рівноправного спілкування; розвивати вміння працювати в команді, навички активного діалогу між учасниками навчально-виховного процесу; виховувати мотивацію щодо вивчення соціальних аспектів статевого дозрівання.

Обладнання: картки для моніторингу рівня знань із теми, стікери у формі смайлів і сердечок, мультимедійні засоби та презентація, плакат «СМС», музичний супровід («Из чего же сделаны наши мальчишки?», муз. Ю. Чічкова, сл. Я. Хелемського).

Тип уроку: засвоєння нових знань.

Хід уроку

I. Організаційний момент

Привітання, створення позитивного настрою (музичний супровід)

(Звучить пісня «Из чего же сделаны наши мальчишки?»)

II. Активізація чуттєвого досвіду, опорних знань учнів

Вступне слово

— Як ви розумієте зміст тексту пісні?

— Про який вік, на вашу думку, йдеться в ньому?

— Якими були б слова, якщо в пісні йшлося про підлітковий вік? Із чого «зроблені» хлопчики і дівчатка — підлітки?

— Назвіть характерні ознаки підліткового віку. («Я»-концепція, статеве дозрівання.)

III. Мотивація навчальної діяльності учнів

Вправа «Мікрофон»

Одне з центральних місць у суспільному розвитку посідають проблеми підготовки дітей, підлітків та молоді до повноцінного самостійного життя. Значна частина моделей поведінки формуються в підлітковому віці. Тому дуже важливо знати, які фактори мають визначальний вплив на цей процес.

— Яку думку маєте з приводу почутого?

IV. Повідомлення учням теми, мети та завдань уроку

«Шкала актуальності»

V. Осмислення учнями знань

1. Соціальні аспекти статевого дозрівання (мультимедійний супровід)

Зміни в організмі в підлітковий період зачіпають не тільки статеву функцію, а й впливають на фізичний і психічний розвиток.

У період статевого дозрівання виникають певні зміни в стосунках між підлітками: з'являється інтерес до протилежної статі, прагнення сподобатися один одному.

2. Диспут «Спілкування хлопців і дівчат»

— Порівняйте спілкування хлопців і дівчат у різні вікові періоди. Чим вирізняє-

ться цей процес у підлітковому віці?

3. Принципи рівноправного спілкування (мультимедійний супровід)

Важливі характеристики спілкування, без яких неможливі гармонійні стосунки з найближчим оточенням: відкритість, рефлексивність, довіра, здатність відгукуватися на внутрішні стани, конструктивність.

VI. Узагальнення та систематизація знань

1. Розв'язування ситуаційної задачі

Віка давно товаришує з однокласником Євгеном. Вони часто проводять час разом. Він подобається багатьом дівчатам: гарний, дотепний, грає на гітарі. Вчора під час прогулянки хлопець сказав, що закохався в дівчину з протилежного класу. Віка відчула, що не може порадіти за друга. Чому?

Запитання до учнів

— Назвіть можливі емоції дівчини, які вона переживала в ту мить, їхні причини.

— Які можливі варіанти розвитку подальших подій у стосунках давніх товаришів?

— Чи вдасться їм продовжити спілкування так, як було досі?

— Чи великі шанси на збереження цієї дружби?

— Які проблеми на них чекають?

— Чи готові вони їх вирішувати?

2. Оздоровлювальна вправа. Релаксація «Воскова фігура»

3. Робота за підручником (у парах)

— Поставте запитання з теми уроку одне одному. Відповідь слід знайти у тексті підручника.

4. Вправа «Роздуми на тему»

На стікерах у формі смайлів та сердечок (учні вибирають форму за бажанням) учитель просить учнів написати своє розуміння поняття дружби (на стікерах у формі смайлів) та любові (на стікерах у формі сердечок).

VII. Підбиття підсумків уроку

Рефлексія «СМС»

Учитель звертається із пропозицією скласти йому СМС-повідомлення із 13 слів, яке б містило відповіді на такі запитання:

— Що ви думаєте про сьогоднішній урок?

— Що було для вас важливим?

— Чого ви навчилися?

— Що вам сподобалося?

— Що не вдалося з'ясувати?

Далі він збирає записи, прикріплює їх на плакат «СМС» і зачитує. Учасники, прослухавши всі повідомлення, обирають те з них, яке їм найбільше сподобалося.

VIII. Домашнє завдання

Опрацювати матеріал підручника §16.

Дата ___/___/___

Тема. Особливості дії тютюнового диму, алкоголю і наркотиків на розвиток репродуктивної системи підлітків

Мета: формувати поняття про особливості дії тютюнового диму, алкоголю і наркотиків на розвиток репродуктивної системи підлітків; вчити здійснювати практичні дії щодо відпрацювання алгоритму відмови від небезпечних пропозицій в умовах тиску; розвивати вміння формулювати висновки, вести діалог, працювати в команді; виховувати свідому потребу в дотриманні принципів здорового способу життя.

Обладнання: ілюстративний матеріал, аркуші паперу (за кількістю учнів), схема-таблиця «Способи відмови від шкідливих звичок», мультимедійні засоби та презентація.

Тип уроку: комбінований.

Хід уроку

I. Організаційний момент

Привітання, встановлення позитивного настрою

II. Перевірка виконання учнями домашнього завдання

1. «Конкурс ерудитів»

— Складіть коротке формулювання термінів, що записані на дошці (самостійно на окремих аркушах паперу):

а) дружба; б) симпатія; в) рівноправне спілкування.

— Поставте на аркуші своє прізвище та здійміть на перевірку.

2. «Взаємоопитування»

Аркуші роздають у довільному порядку учням на перевірку. Необхідно оцінити правильність виконання завдання та поставити «+» або «-» навпроти кожного терміна. Потім учні отримують свої аркуші з результатом оцінювання. За потребою учні, що перевіряли, дають коментарі, пояснення щодо результатів оцінювання робіт.

3. Обговорення результатів

III. Перевірка рівня засвоєних знань

Фронтальне опитування

— Чому підлітки потрапляють у небезпечні соціальні ситуації?

— Чи є у вашому житті соціальні небезпеки? Яка допомога вам потрібна?

— Чи вмісте ви успішно протистояти соціальним небезпекам? Як саме?

— Чи кожна людина стикається із соціальними небезпеками?

IV. Мотивація навчання учнів

Для розгляду на уроці окреслено коло питань, пов'язаних зі здоров'ям та поведінкою молодих людей. Отже, завданнями є:

Фраза, яка має на меті маніпуляцію вами	Ваша фраза — відмова
«Спробуй, усі в нашій компанії вже це зробили»	
«Це присяго, ти не пошкодуєш»	
«Ти що, боїшся покарання батьків?»	
«Ти вже не маленький, ти маєш це робити»	
«Частіше всі разом будемо абиратися і курити (випивати, вживати наркотики)»	

VII. Осмислення, узагальнення та систематизація знань

1. Взаємонавчання. Робота за підручником (у парах)

Учні, працюючи в парах, виконують по черзі ролі вчителя й учня. «Учитель» повідомляє найважливіші, на його думку, фрагменти матеріалу підручника. Потім ставить запитання «учневі». Після того як той відповість на них, вони міняються ролями.

2. Оздоровлювальна вправа. Самомасаж

VIII. Підбиття підсумків уроку

1. Самоаналіз діяльності

2. Самооцінювання

Учні називають бал, що, на їхню думку, відображає об'єктивну оцінку їхньої активності і якість роботи на уроці. Учитель коментує, за потреби коригує процес самооцінювання.

IX. Домашнє завдання

Опрацювати матеріал підручника §17.

ПРИТЧА

Дуже давно, коли тютюн тільки було завезено до України з далеких країн, біля підніжжя Говерли жив один мудрий дід. Він не злюбив цю дурман-рослину і закликав не вживати її.

Якось він побачив, що навколо купців, які розклали крам для продажу, зібрався натовп.

Купці викрикували:

— Божественний лист! Засіб від усіх хвороб!

Підійшов старий і сказав:

— Цей «божественний лист» приносить людям і іншу користь: до курія в дім не заїде злодій, його не вкусить собака, він ніколи не постаріє...

Купці з радістю дивилися на нього.

— Ти маєш рацію, о мудрий старче! — сказали вони. — Але звідки ти знаєш про дивовижні властивості «божественного листа»?

Мудрий дід пояснив:

— Злодій не заїде до садиби курія, бо той усю ніч буде кашляти, а крадій не любить будитися, де вночі не сплять. Через декілька років паління людина заслабне і ходитиме з палицею. Отже, її почнуть боятися собаки. Вона не зістариться, бо помре молодою... Відійшли селяни від купців і задумались...

Дата ___/___/___

Тема. Психологічні і соціальні наслідки ранніх статевих стосунків, підліткової вагітності

Мета: дати уявлення про психологічні і соціальні наслідки ранніх статевих стосунків, підліткової вагітності; сприяти формуванню в учнів стійких переконань щодо пріоритету здорового способу життя; розвивати навички відмови від небезпечних пропозицій в умовах тиску, здоров'язберезувальні компетенції;

виховувати свідому потребу в дотриманні принципів здорового способу життя.

Обладнання: ілюстративний матеріал, таблиця «10 негативних психологічних наслідків ранніх статевих стосунків», схема «Соціальні наслідки ранніх статевих стосунків», картки із зображенням лінійки (за кількістю учнів), схема «Сходи успіху», мультимедійні засоби та презентація, музичний супровід (спокійна мелодія).

Тип уроку: формування вмінь і навичок.

Хід уроку

I. Організаційний момент

Привітання, створення позитивного настрою. Вправа «Самоналаштування»

— Покладіть руки на парту, заплющте очі та промовляйте: «Я зможу сьогодні добре працювати на уроці. Я — особистість творча. Я бажаю всім однокласникам успіхів на сьогоднішньому уроці».

II. Активізація опорних знань і практичного досвіду учнів

Вправа «Асоціативний куц» до поняття «Психологічні і соціальні наслідки ранніх статевих стосунків».

III. Мотивація навчальної діяльності учнів

Дуже багато підлітків рано починають статеве життя. Щороку створюється безліч підліткових сімей через ранню вагітність дівчинки-підлітка, але позашлюбна народжуваність має тенденцію до зростання.

IV. Повідомлення теми, мети та завдань уроку

1. Запитання до класу

- Чи знаєте ви наслідки ранніх абортів?
- Чому підлітки погоджуються на сексуальні стосунки?
- Що ви знаєте про методи регулювання зачаття, про контрацепцію?

2. «Шкала актуальності»

V. Вивчення нового матеріалу

1. Робота за таблицею. Емоційний ризик як один із психологічних наслідків ранніх статевих стосунків

Розгляньмо 10 негативних психологічних наслідків ранніх сексуальних зв'язків.

2. Соціальні наслідки ранніх статевих стосунків. Колективне складання схеми

Варіанти відповідей: неготовність до материнства, батьківства, недостатньо сформована відповідальність, нездатність матеріально забезпечувати сім'ю, зміни життєвих планів, некомпетентність щодо розв'язання «дорослих» проблем, організація побуту тощо.

3. Підліткова вагітність (ілюстративний або мультимедійний супровід)

— Розгляньте пропонований ілюстративний матеріал і сформулюйте висловлювання щодо підліткової вагітності. Висловіть свою власну позицію стосовно цього питання.

VI. Первинне застосування знань (пробні вправи)

1. Оздоровлювальна вправа. Релаксація «Прекрасна квітка» (музичний

супровід)

2. Робота за підручником (у парах). Взаємонавчання

— Опрацюйте матеріал підручника і складіть інформаційні повідомлення: «Профілактика ранньої вагітності» (один учень із пари), «Мета просвітницько-профілактичної роботи з підлітками щодо запобігання небажаної вагітності» (другий учень із пари).

3. Моделювання ситуацій відмови від небезпечних пропозицій в умовах тиску. Робота в групах

Об'єднання у три групи за принципом «ранок», «день», «ніч».

Завдання для груп

I група — продемонструвати (у формі сценки) ситуацію можливої поведінки підлітків у разі пропозиції не брати до уваги поради і настанови батьків щодо побудови стосунків із друзями протилежної статі. Наприклад, мама дівчинці говорила про закоханість і романтичні стосунки інші речі, які відрізняються від обговорюваних у компанії однолітків. Можливі варіанти дій дівчинки-підлітка, їхні прогнозовані наслідки.

II група — скласти пам'ятку «способи толерантної відмови від небезпечних пропозицій в умовах тиску».

III група — скласти можливі варіанти діалогу за заданою темою (дівчатка-підлітки познайомилися на дискотеці з компанією хлопців, які їм запропонували провести вихідні разом на дачі в одного з юнаків).

Презентація роботи в групах. Колективне обговорення.

VII. Формування навичок у стандартних ситуаціях (тренувальні вправи)

Розв'язування ситуаційних задач (колективно)

VIII. Творчі вправи

1. Вправа «Аукціон ідей». Поведінка підлітка в умовах тиску

— Які можете «продати» ідеї щодо толерантної та безконфліктної поведінки підлітка з людьми, що маніпулюють або тиснуть, нав'язуючи небезпечні пропозиції?

2. Вправа «Лінійка ризиків» (за ілюстративними картками)

— Запишіть на відповідних числових показниках поданої шкали-лінійки можливі ризики ранніх статевого стосунків для підлітка: від найменшого до найбільшого.

— Що ви запишете на показнику, рівному нулеві? (Відповіді учнів.)

IX. Підбиття підсумків уроку

Вправа «Сходинки успіху»

X. Домашнє завдання

Опрацювати матеріал підручника §18.

Дата ___/___/___

Тема. Небезпека інфікування ВІЛ, інфекціями, що передаються статевим шляхом (ІПСШ)

Мета: систематизувати знання про небезпеку інфікування ВІЛ, інфекціями, що передаються статевим шляхом, про правила здорового способу життя; розвивати здоров'язбережувальні компетенції, відповідальність; виховувати свідому потребу в дотриманні принципів здорового способу життя.

Обладнання: ілюстративний матеріал до теми уроку, таблиця-схема «Класифікація ІПСШ», яблука (зелені, червоні, жовті), символ «Рожева стрічка», мультимедійні засоби.

Тип уроку: комбінований.

Хід уроку

I. Організаційний момент

Міні-інтерв'ю

— Якою була перерва? З яким настроєм ви прийшли на урок?

II. Перевірка виконання учнями домашнього завдання

Міні-інтерв'ю (продовження)

— У якому темпі виконували домашнє завдання на сьогоднішній урок?

— Що було робити легко, а що спричинило труднощі?

III. Перевірка раніше засвоєних знань

Фронтальне опитування

— Чому підлітки потрапляють у небезпечні психологічні та соціальні ситуації?

— Яка допомога вам потрібна щодо проблеми психологічних і соціальних наслідків ранніх статевих стосунків, підліткової вагітності?

— Чи вмієте ви успішно протистояти небезпечним пропозиціям в умовах тиску? Як саме?

IV. Мотивація навчання учнів

Вправа «Шкала актуальності»

V. Актуалізація чуттєвого досвіду учнів

Слухання та обговорення байки Езопа «Жаби». Початок

Серед зеленого поля було невеличке блакитне озерце. Жили в ньому дві жаби. Зимували вони щасливо. В озері було багато поживи, і жаби ні про що не турбувалися.

Але настало таке спекотне літо, що озерце висохло.

— Треба шукати кращого місця. Може, десь недалечко є річка чи інше озеро.

— Гарзд, — погодилася перша. — Зараз же вирушаймо.

— Коли так, то й так. Уперед!

Вилізли жаби з озерця, подалися шукати ліпшого притулку. Незабаром бачать колодязь.

— О! Там є вода! — сказала одна жаба.

Запитання до учнів:

— Що могла почути у відповідь жаба від своєї супутниці?

— Як, на вашу думку, зміст байки пов'язаний із темою уроку? (Відповіді учнів.)

VI. Сприйняття та усвідомлення учнями нового навчального матеріалу

1. Класифікація ІПСШ. Робота за таблицею

2. Небезпека інфікування ІПСШ (ілюстративний супровід)

3. Робота за підручником. ВІЛ

4. Оздоровлювальна вправа. Руханка

Усі учні встали, вийшли з-за парт. Присіли. Руки опущені. Починаємо підніматися повільно, піднімаючи руки вище голови, говорячи протяжно звук [а]. Силу голосу постійно підвищуємо. В останній момент підстрибуємо, сплескуємо в долоні над головою і з усієї сили кричимо: «А-а-а-а!».

VII. Осмислення, узагальнення та систематизація знань

1. Робота у групах (3) (за ілюстративним матеріалом)

Учні об'єднуються у три групи за допомогою яблук трьох видів:

1 — зелені, 2 — червоні, 3 — жовті.

Запропонувати кожному учневі взяти по одному яблуку, не вибираючи, але серед найкрасивіших яблук покласти надкушені. Імовірно, що учні покладуть їх назад, обмінявши на цілі. Усі надкушені яблука повинні залишитися на тарілці. Оговорити цей вибір, зробити висновок, що і в житті кожен із нас хоче мати найкраще, а не те, що хтось пошкодив чи зруйнував.

Завдання: створити слайди мультимедійної презентації, використовуючи теку з картинками щодо порушеної проблеми.

1-ша група — «У чому небезпека ВІЛ-інфікування».

2-га група — «Прояви СНІДу».

3-тя група — «Як продовжити життя ВІЛ-інфікованого».

Мінімальна кількість слайдів — 3. Тривалість роботи — 5 хвилин.

Презентувати свою роботу по черзі, на основі роботи груп створити загальну презентацію «Що необхідно знати про ВІЛ/СНІД».

2. Складання порадики (нам'ятки, листівки, буклету тощо)

«Профілактика інфікування ВІЛ та ІПСШ»

3. Слухання притчі Езопа «Жаби». Закінчення

...Доплигали вони до колодязя, зазираючи.

— Ну й глибоко!

— А скільки води! Стрибнемо? Де ще знайдеш краще?

І перша жаба вже намірилася стрибнути, як інша скрикнула:

— Стій, дурепо! — спинила її подруга. — А коли й тут висохне вода? Звідси

вже не вилізеш — високо. Краще пошукаймо іншого місця, де ми будемо в безпеці: навіщо стрибати в першу-ліпшу яму, не думаючи, що буде по тому?

Учні роблять «ланцюжком» власні висновки щодо усвідомлення, обачності, розбірливості, безпечності в ситуаціях імовірного зараження ВІЛ та ІПСШ.

VIII. Підбиття підсумків уроку

Рефлексія «Ланцюжок побажань»

Учням пропонують «ланцюжком», по черзі звернутися до себе та інших за підсумками колективної взаємодії. При цьому вони передають символ — рожеву стрічку.

IX. Домашнє завдання

Опрацювати матеріал підручника §19.

Дата ___/___/___

Тема. Віктимна поведінка. Кримінальна відповідальність за злочини сексуального характеру

Мета: ознайомити з поняттям «віктимна поведінка», дати уявлення про кримінальну відповідальність за злочини сексуального характеру; сприяти формуванню в учнів стійких переконань щодо пріоритету поведінки в правовому полі; розвивати навички адвокації, вміння відстоювати свою позицію, права, виховувати мотивацію на безпечну поведінку в соціальному середовищі.

Обладнання: стікери, зображення мікроскопа, монітора комп'ютера, ілюстративний матеріал, аркуші паперу (за кільк. учнів), мультимедійні засоби, презентація.

Тип уроку: комбінований.

Хід уроку

I. Організаційний момент

Привітання, встановлення позитивного настрою

II. Перевірка виконання учнями домашнього завдання

1. Вправа «Конкурс ерудитів»

— Складіть коротке формулювання термінів, що записані на дошці (самостійно на окремих аркушах паперу):

а) ВЛЛ, ПСШ; б); в) збудник та ознаки сифілісу; г) можливі наслідки для здоров'я хворого в разі ігнорування лікування ПСШ.

Поставте на аркуші своє прізвище та здайте на перевірку.

2. Вправа «Взаємоопитування»

Аркуші роздають у довільному порядку учням на перевірку. Учитель відкриває задалегідь записані на дошці правильні відповіді. Необхідно оцінити правильність виконання завдання та поставити «+» або «-» навпроти кожного терміна. Потім учні отримують свої аркуші з результатом оцінювання.

3. Обговорення результатів

III. Перевірка раніше засвоєних знань

Робота за картками контролю знань, приготованими учнями вдома

IV. Мотивація навчання учнів

1. Вправа «Очікування». «Мікроскоп»

Учні на аркушах-стікерах у вигляді предметного скельця записують свої очікування з вивчення теми, прикріплюють на зображення мікроскопа. Учитель записує завдання на стікері і приклеює на робочий стіл зображеного комп'ютера (ноутбука).

2. Вправа «Шкала актуальності»

V. Актуалізація чуттєвого досвіду учнів

— Наведіть приклади із власного досвіду, коли ви мали на увазі продемонстру-

вати власною поведінкою одне, а оточення сприйняло це геть по-іншому. Наприклад, надягаючи коротку спідницю, дівчата мають на меті слідування модним тенденціям, стилю, а не провокування гвалтівника.

VI. Сприйняття та усвідомлення учнями нового навчального матеріалу

1. Поняття «віктимна поведінка» (мультимедійний супровід)

Віктимна поведінка — це вчинки або дії людини, що так чи інакше провокують заподіяти йому шкоду; схильність суб'єкта до поведінки, що підвищує шанси на вчинення злочину проти нього.

2. Кримінальна відповідальність за злочини сексуального характеру

Статеві злочини як протиправні посягання на свободу та недоторканність людини завдають шкоди правам, свободам та інтересам людини, суспільства та держави.

3. Оздоровлювальна вправа. Релаксаційна вправа «Книжка»

Сядьте у зручну позу. Заплющте очі. Дихайте спокійно, глибоко. Уявіть, що ви — книжка, яка лежить на столі. Сконцентруйте у свідомості внутрішнє «самопочуття» книжки — її спокій, положення на столі, який захищає від зовнішньої дії, складені сторінки... Важливо побачити очима книжки кімнату і предмети в ній: стіни, вікна, стелю, книжкову шафу, стілець, ручки, зошити. Виконуйте вправу 3 хвилини. Ви відчуєте, як спадає внутрішнє напруження і ви переходите у світ «інших вимірів», «паралельних світів» з існуванням предметів за своїми законами.

VII. Осмислення, узагальнення та систематизація знань

1. Робота за підручником (самостійно)

Завдання: опрацювати матеріал підручника та проаналізувати (в парах) описані в ньому приклади віктимної поведінки.

2. Аналіз сюжетів літературних творів (ілюстративний супровід)

Для роботи запропоновано сюжети казок («Червоний Капелюшок», «Колобок», «Аленький цветочек» та інші).

3. Складання порівняльної таблиці

Завдання: скласти порівняльну таблицю, вписавши протилежні поданим моделі поведінки

Важливо зрозуміти, що:

- значна кількість жертв не розуміють те, що справді перебувають у великій небезпеці;
- нормальна на вигляд людина може виявитися небезпечним злочинцем;
- зовнішність і поведінка людини часто не розкривають її справжніх намірів;
- унаслідок страху людина знічується і починає погано міркувати;
- страх сковує тіло і робить людину беззахисною;
- необхідно навчитися його контролювати — цілком можливо, що це одного разу врятує вам життя.

4. Аналіз очікувань

Учні озвучують очікування, записані на початку уроку, і висловлюються щодо того, чи справдилися вони, і наскільки повно.

VIII. Підбиття підсумків уроку

IX. Домашнє завдання

Опрацювати матеріал підручника §20.

Дата ___/___/___

Тема. Узагальнення знань за темою «Соціальний добробут»

1. Стосунки між людьми формуються:

- а) незалежно від них самих;   б) у юності;   в) у дитинстві.

2. Позначте етапи розвитку стосунків між хлопцями та дівчатами.

- а) Дитинство, підлітковий вік, юність, зрілість;
б) Дитинство, дошкільний вік, шкільний вік, зрілість;
в) Дошкільний вік, підлітковий вік, юність, зрілість

3. Гендерні стереотипи — це уявлення про:

- а) соціальні ролі підлітків у суспільстві;
б) поведінку, що вважається притаманною для чоловіка чи жінки;
в) поведінку людей в громадських місцях.

4. Психоактивні речовини:

- а) не шкодять здоров'ю, якщо вживати їх вряди-годи;
б) шкодять здоров'ю, тільки якщо вживати постійно;
в) шкодять здоров'ю, навіть якщо вжити один раз.

5. Якщо в компанії пропонують закурити чи випити алкогольний напій, ви:

- а) відразу спокійно й переконливо відмовитеся;
б) погодитесь, щоб не наразитися на критику знайомих;
в) погодитесь, адже ніхто в компанії не бажає вам зла.

6. Ранні статеві стосунки:

- а) можуть призвести до негативних наслідків для здоров'я підлітків;
б) не впливають на емоційний стан підлітків;
в) впливають на здоров'я підлітків тільки позитивно.

7. ВІЛ-інфекція — це:

- а) інфекційне захворювання;
б) хвороба цивілізації;
в) сильна застуда.

8. Віктимна поведінка — це вчинки або дії, які:

- а) застерігають людину від ризикованих учинків;
б) наражають людину на небезпеку;
в) провокують злочинця на скоєння злочину.

9. Позначте «+» правильні твердження.

1. Уживання психоактивних речовин заспокоює
2. Припинити вживати психоактивні речовини можна, коли завгодно
3. Уживання психоактивних речовин згубно діє на здоров'я
4. Одна сигарета на день не шкодить здоров'ю

5. Підлітки підвищують самооцінку, якщо не вживатимуть психоактивних речовин, а розвиватимуть інтелектуальні та творчі здібності
6. Якщо вжити алкогольний напій пропонують знайомі, не можна відмовитися
7. Уживання психоактивних речовин не додає авторитету

10. Позначте (+) найпоширеніші причини ранніх статевих стосунків підлітків.

1. Як підтвердження відданості стосункам
2. Легковажне ставлення до долі іншої людини
3. Приклад відповідальної поведінки
4. Щоб уникнути глузувань однолітків
5. Повага до тих, з ким дружите
6. Бажання не відрізнятись від інших
7. Уміння приймати зважені рішення
8. Бажання довести своє кохання
9. Прагнення відчувати себе дорослими
10. Усвідомлення наслідків власних дій
11. Тиск однолітків
12. Відсутність знань про наслідки для здоров'я
13. Прагнення відчувати нові емоції
14. Уживання психоактивних речовин

11. Закресліть НЕ там, де потрібно.

Ранніх статевих стосунків уникатимуть ті, хто:

1. НЕ вміє передбачати наслідки власних учинків
2. НЕ вживає психоактивні речовини
3. НЕ поводить себе впевнено
4. НЕ піддається тиску оточуючих
5. НЕ знає про наслідки для здоров'я
6. НЕ поводить себе відповідально
7. НЕ ігнорує ризику для власного здоров'я
8. НЕ вміє приймати зважені рішення
9. НЕ вміє брати на себе відповідальність за долю іншої людини

12. Закресліть НЕ там, де потрібно.

Щоб не провокувати злочинців на скоєння злочину, слід:

1. НЕ контролювати власну поведінку
2. НЕ поводитися легковажно
3. НЕ залишати речі без нагляду
4. НЕ поводитися обачно
5. НЕ хизуватися дорогими речами
6. НЕ набувати навичок безпечної поведінки
7. НЕ розмовляти з незнайомцями
8. НЕ стримувати емоції
9. НЕ відповідати образами на образи

- 10. НЕ давати незнайомцям користуватися своїм мобільним телефоном
- 11. НЕ поводитися впевнено

13. Допишіть речення.

Стать — це поняття .....

Гендер — це поняття .....

Дата ___/___/___

Тема. Безпека на дорозі. Організація дорожнього руху. Модель безпечного дорожнього середовища («трикутник безпеки»). Правила дорожнього руху. Регулювання дорожнього руху. Пріоритети в дорожньому русі. Визначення пріоритетів у дорожньому русі

Мета: поглиблювати знання учнів про безпеку на дорогах, систематизувати знання про організацію дорожнього руху, пріоритети в русі, ознайомити з моделлю безпечного дорожнього середовища («трикутник безпеки»); розвивати здоров'язбережувальні компетенції; виховувати свідому потребу в дотриманні принципів безпечної життєдіяльності.

Обладнання: ілюстративний матеріал, картки із запитаннями для роботи в групах.

Тип уроку: засвоєння нових знань.

Хід уроку

I. Організаційний момент

Привітання, створення позитивного настрою

II. Активізація чуттєвого досвіду, опорних знань учнів

«Топ-10» безпеки транспорту. Аналіз статистичних даних

— Висловіть свої міркування щодо почутої інформації. *(Відповіді учнів.)*

III. Мотивація навчальної діяльності учнів

Інтерактивна бесіда «А чи знаєте ви...»

Починаючи словами «А чи знаєте ви...», педагог знайомить учнів із інформаційними фактами про учасників дорожнього руху, статистичними матеріалами про ДТП та їхні наслідки, надає відомості про небезпечні ситуації на дорозі та можливість їх запобігання.

— До яких роздумів спонукають вас озвучені факти?

— Чому учасникам дорожньо-транспортного руху важливо їх знати?

IV. Повідомлення учням теми, мети та завдань уроку

— Сьогодні на уроці говоритимемо про безпеку на дорогах, регулювання дорожнього руху та пріоритети в ньому.

V. Осмислення учнями знань

1. Поняття організації дорожнього руху

Слід розуміти, що організація дорожнього руху — це створення умов за допомогою інженерно-технічних засобів і організаційних заходів для достатньо швидкого, безпечного та зручного руху транспортних засобів і пішоходів. Сю-

ди входить: планування перехресть і доріг, спорудження острівців безпеки, обладнання зупинок громадського транспорту тощо.

2. Робота за таблицею «Модель безпечного дорожнього середовища»

3. Вправа «Обговорення-диспут-висновки»

— Змодельуйте суспільство без правил дорожнього руху. Зробіть висновки.

4. Інформаційне повідомлення «Пріоритети в дорожньому русі»

Пріоритет у дорожньому русі — право на першочерговий рух щодо інших учасників руху — дають, наприклад, маршрутним транспортним засобам для того, щоб не зменшувати швидкості їхнього пересування на маршруті.

5. Оздоровлювальна вправа. Офтальмотренаж

VI. Узагальнення та систематизація знань

1. Робота за підручником (*у парах*). Взаємонавчання та взаємоперевірка

— Поставте одне одному три запитання по змісту прочитаного.

2. Робота в групах

Учні об'єднуються у три групи (за принципом «світлофор»), кожна з яких отримує картку із запитанням, на яке учні мають підготувати протягом 5 хвилин ґрунтовну відповідь.

Запитання для груп

— Якою має бути дорога, щоб її можна було вважати безпечною?

— Яким має бути транспортний засіб, щоб його можна було вважати безпечним?

— Як має діяти людина, щоб почуватися в безпеці на дорозі?

2.1. Презентація роботи у групах.

2.2. Обговорення.

— Від кого або від чого залежить безпека на дорозі?

— Чому поведінка людини на дорозі має бути відповідальною?

VII. Підбиття підсумків уроку

Вправа «Минуле, теперішнє, майбутнє»

Учні висловлюються про цінність здобутих знань. «Я ще вчора..., я сьогодні..., я в майбутньому...»

VIII. Домашнє завдання

Опрацювати матеріал підручника §21.

Дата ___/___/___

Тема. Мотоцикл і безпека. Правила для мотоциклістів та пасажирів мотоцикла. Небезпека керування транспортним засобом у нетверезому стані

Мета: ознайомити з правилами для мотоциклістів та пасажирів мотоцикла, формувати поняття про безпеку мотоцикліста й небезпеку керування транспортним засобом у нетверезому стані; розвивати навички відмови від небезпечних пропозицій, пов'язаних із мотоциклами, здоров'язбережувальні компетенції; виховувати ціннісне ставлення до власного здоров'я і дотримання правил безпеки на дорозі.

Обладнання: ілюстративний матеріал, таблиця «Активна й пасивна безпека конструкції мотоцикла», схема до вправи «Асоціативний куш», мультимедійні засоби та презентація.

Тип уроку: комбінований.

Хід уроку

I. Організаційний момент

Привітання, встановлення позитивного настрою

II. Перевірка виконання учнями домашнього завдання

1. Вправа «Конкурс ерудитів»

Скласти відповіді на запитання, що записані на дошці, (самостійно):

- а) За допомогою чого (кого) здійснюють регулювання дорожнього руху?
- б) Що означає поняття «пріоритет у дорожньому русі? Наведіть приклади.

2. «Взаємоопитування»

Аркуші роздають у довільному порядку учням на перевірку. Учитель відкриває задалегідь записані на дошці правильні відповіді. Необхідно оцінити правильність виконання завдання та поставити «+» або «-» навпроти кожного терміна.

3. Обговорення результатів

III. Перевірка раніше засвоєних знань

Фронтальне опитування

- Яке місце в «ТОП-10» безпеки транспорту посідає мотоцикл? (10)
- Сформулюйте причини, які, на вашу думку, зумовлюють останнє місце цього виду транспорту в загальному рейтингу.

IV. Мотивація навчання учнів

Вправа «Відкритий мікрофон»

- Чи знаєте ви правила для мотоциклістів і пасажирів мотоцикла? Які саме?
- Як ви ставитеся до того, що є водії, які дозволяють керувати транспортним засобом у нетверезому стані? Поясніть свою позицію.

V. Актуалізація чуттєвого досвіду учнів

Вправа «Мозковий штурм» (ілюстративний супровід)

- Що таке мотоцикл? Які особливості цього транспортного засобу?

VI. Сприйняття та усвідомлення учнями нового навчального матеріалу

1. Інформаційне повідомлення (ілюстративний або мультимедійний супровід)

Водії і пасажирів мототехніки є найвразливішими учасниками дорожнього руху.

Достатньо падіння на швидкості 10–20 км/год, щоб дістати перелом кінцівки, а у випадку відсутності захисного мотошолома — черепно-мозкову травму. Тому мотоциклістам необхідно вкрай уважно ставитися до виконання правил дорожнього руху. Це стосується й пасажирів.

2. Правила для водіїв мотоцикла (ілюстративний або мультимедійний супровід)

3. Правила для пасажирів мотоцикла (ілюстративний або мультимедійний супровід)

4. Вправа «Асоціативний куш»

— Якими можуть бути наслідки керування мотоциклом у нетверезому стані?

VII. Осмислення, узагальнення та систематизація знань

1. Робота за підручником (у парах)

— Складіть діалог «Відмова від небезпечних пропозицій, пов'язаних із мотоциклом».

2. Оздоровлювальна вправа. Руханка «Броунівський рух»

Учні рухаються кімнатою в довільних напрямках. За сигналом «стоп» ведучий називає те, що повинні виконувати учасники. Наприклад, «Лікоть до ліктя», або «П'ятка до п'ятки», або «Рукав до рукава». Всі знаходять пари і виконують завдання.

Потім за сигналом рух починається знову доки, поки ведучий не скаже: «Людина до людини — по троє». Тоді всі об'єднуються в групи по троє і можуть продовжувати працювати в таких групах.

3. Робота у групах

Завдання для груп:

I група («Мотоциклісти») — підготувати міні-лекцію «Активна й пасивна безпека конструкції мотоцикла» (за таблицею, ілюстративним матеріалом).

II група («Пасажири мотоцикла») — підготувати рольову гру «Відмова від небезпечної пропозиції, пов'язаної з мотоциклом» (покататися без шоломів на великій швидкості, вночі без фар, на взятому без дозволу батьків мотоциклі тощо).

III група («Модельєри») — розробити одяг мотоцикліста та пасажирів, який би максимально сприяв їхній безпеці під час їзди на мотоциклі.

4. Презентація результатів роботи в групах

5. Фронтальне опитування

VIII. Підбиття підсумків уроку

Вправа «Емоційний ланцюжок»

Учні стають у коло, кладуть ліву руку на плече сусіду і по черзі один за одним дякують сусідові зліва за гарну роботу, позитивні емоції, висловлюють побажання тощо.

IX. Домашнє завдання

Опрацювати матеріал §22.

Дата ___/___/___

Тема. Екологічна безпека. Забруднення навколишнього середовища і здоров'я. Питна вода і здоров'я. Небезпека купання в забруднених водоймах

Мета: дати уявлення про якість питної води як чинник впливу на здоров'я, систематизувати знання про небезпеку купання у забруднених водоймах; розвивати здоров'язбережувальні компетенції, вміння аналізувати, робити висновки; виховувати відповідальність, свідому потребу в дотриманні принципів здорового способу життя.

Обладнання: ілюстративний матеріал, відеоролик «Забруднюючи воду, ми вбиваємо себе» (www.youtube.com/watch?v=L3JE3Ck_wQ8), відео «Берегите воду!» (мультфільм, 1982 р.), аркуші паперу формату А2 (або А1) (3 шт.), маркери, музичний супровід («Звуки природи з музикою. Мрія дельфіна»).

Тип уроку: комбінований.

Хід уроку

I. Організаційний момент

Привітання, створення позитивного настрою

Звучить композиція «Мрія дельфіна» («Звуки природи з музикою»).

— Що малювала ваша уява під час слухання композиції? (Відповіді учнів.)

II. Перевірка виконання учнями домашнього завдання

Підбір заголовків до ілюстративного матеріалу підручника

— Назвіть зображення в підручнику влучними висловами-слоганами, які б закликали населення планети берегти природу, змушували замислитися над екологічними проблемами.

III. Перевірка раніше засвоєних знань

Фронтальне опитування

— Чому стан навколишнього середовища постійно погіршується?

— Чи вмієте ви успішно протистояти екологічним небезпекам? Як саме?

— Які життєві навички треба розвивати кожному мешканцю планети Земля, щоб жити в екологічно чистому навколишньому середовищі?

IV. Мотивація навчання учнів

1. Слухання історії про мурашок і слона

Дві мурашки побачили слона. Одна каже:

— Дивись, скільки м'яса!

— Так-то воно так, — відповідає друга, — але як ми його дістанемо?

— Головне — завалити, а потім ногами затопчемо.

Мораль: ми часто не усвідомлюємо масштабу проблеми, яку ми маємо вирішити.

2. Оголошення теми уроку

3. «Шкала актуальності»

V. Актуалізація чуттєвого досвіду учнів

1. Вступне слово вчителя

1980–1990 роки Організація Об'єднаних Націй оголосила десятиліттям питної

води. Щороку 22 березня світова спільнота відзначає День води. Мета акції — домогтися забезпечення чистою водою всього населення земної кулі (а сьогодні понад 1 млрд землян відчувають «водне» голодування). Для вирішення цієї глобальної проблеми важливе значення має охорона навколишнього середовища.

VI. Сприйняття та усвідомлення учнями нового навчального матеріалу

1. Інформаційне повідомлення «Екологічні проблеми гідросфери»

2. Класифікація води. Робота за схемою

Технічною вважають ту воду, яку використовують у промисловості (крім приготування продуктів та страв) та в побуті для поливу городів, миття, прання тощо.

Як лікувальні використовують природні води, що містять значну кількість мінеральних солей, гази або деякі інші мікроелементи.

3. Перегляд відеоролика «Забруднюючи воду, ми вбиваємо себе»

— Які емоції викликало у вас відео?

— Чи хочете ви щось змінити власними силами? Що саме?

— Що може кожен із вас зробити для покращення екологічного становища гідросфери свого регіону вже найближчим часом?

4. Виступ фахівця «Вплив питної води на організм людини»

На урок доцільно запросити лікаря або працівника санітарної служби з метою отримання фахової інформації щодо проблеми впливу питної води на організм людини.

VII. Осмислення, узагальнення та систематизація знань

1. Робота за підручником (у парах). Небезпека купання в забруднених водоймах. Взаємонавчання та взаємоперевірка

— Поставте одне одному три запитання за змістом прочитаного.

2. Оздоровлювальна вправа. Руханка «Ширше коло»

Ведучий говорить першій парі людей: «Станьте обличчям до обличчя і візьміться за руки. Ваші руки утворили коло. Ви повинні спіймати в коло кожного з учасників. Спійманий стає ще одним сектором кола. Наступного ви ловите вже втрьох та ін.

3. Перегляд відео «Берегите воду!»

4. Вправа «Ауриціон ідей»

— Які заходи можуть покращити екологічне становище гідросфери?

Спробуйте створити банк ідей щодо уникнення проблем зі здоров'ям через неякісну питну воду.

5. Робота в групах. Створення соціального плаката

Завдання: створити соціальні плакати «Питна вода має бути якісною» (I група),

«Купання у водоймах: що треба знати про воду в них?» (II група),

«Бережіть воду!» (III група)

5.1. Презентація роботи груп.

Висновки. Вода присутня в усіх сферах життєдіяльності людини: побут, промисловість, відпочинок, спорт, лікування, вживання в їжу, рослинництво, садівництво, тваринництво.

VIII. Підбиття підсумків уроку

Саморефлексія

Учні по колу висловлюються одним реченням, обираючи початок фрази з рефлексивного екрана на дошці.

IX. Домашнє завдання

Опрацювати матеріал підручника §23.

Дата ___/___/___

Тема. Атмосферні забруднення та їхній вплив на здоров'я. Вплив транспорту на навколишнє середовище та здоров'я

Мета: формувати поняття про екологічну безпеку, систематизувати знання про вплив забруднення навколишнього середовища на здоров'я; сприяти формуванню в учнів стійких переконань щодо важливості дотримання принципів екологічної безпеки навколишнього середовища; розвивати спостережливість, уміння визначати пріоритети; виховувати свідому потребу у збереженні якісного екологічного стану навколишнього середовища.

Обладнання: аркуші А4 (за кільк. учнів), маркери, ілюстративний матеріал, відео «Все начинается с тебя» (музика: Demosys — Mary Shaw p. s.), схема до вправи «Асоціативний кущ», глобус, музичний супровід («Як у нас на Україні», викон. К. Бужинська).

Тип уроку: засвоєння нових знань.

Хід уроку

I. Організаційний момент

Привітання, створення позитивного настрою

(Звучить пісня «Як у нас на Україні».)

II. Активізація чуттєвого досвіду, опорних знань учнів

1. Запитання до учнів

— Чи є у вас улюблене місце на природі? Опишіть його кількома реченнями.

— Чому відпочинок на природі вважають найефективнішим?

2. Слухання і обговорення притчі «Про що говорять планети?»

— Як ви розумієте слова Землі «...десь «підхопила» людей»? Що вона мала на увазі, коли цим пояснювала причини свого хворобливого стану?

— Які ще «профілактичні заходи», крім падіння астероїдів, ми можемо назвати? (Природні стихійні лиха, виверження вулканів, аномальна спека чи мороз, посухи тощо.)

III. Мотивація навчальної діяльності учнів

Вправа «Мозковий штурм»

— Як ви розумієте поняття «екологічна безпека»?

— Наскільки актуальними є екологічні проблеми? Чому?

IV. Повідомлення учням теми, мети та завдань уроку

Епіграфи до уроку

«Носій нашого життя — Земля — жива істота, енергонасичена і високооргані-

зована система, яка в космічній ієрархії посідає набагато вищий, ніж людина, рівень» (М. М. Яницький, доктор геолого-мінералогічних наук).

«Ми живемо, але не робимо те, що маємо робити для природи. Наше бажання — від природи відібрати. А що ж ми їй тоді даємо? Та нічого, крім як наші ... відходи. Хто цьому винен? Тільки ми. Ми природу жаліли? Як же вас буде природа жаліти? (Порфирій Іванов, засновник оздоровчої системи)

— Висловіть свої думки щодо змісту висловів, узятих за епіграфи до уроку.

V. Осмислення учнями знань

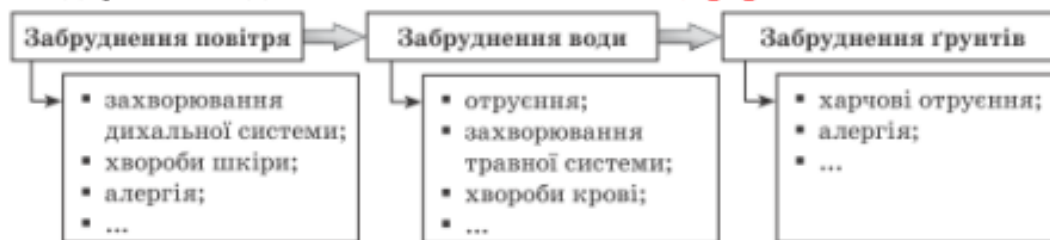
1. Глосарій. Поняття «екологічна безпека»

Екологічна безпека — це такий стан та умови навколишнього природного середовища, за якого забезпечується екологічна рівновага та гарантується захист навколишнього середовища: біосфери, атмосфери, гідросфери, літосфери, космосфери, видового складу тваринного і рослинного світу, природних ресурсів, збереження здоров'я і життєдіяльності людей.

2. Робота за ілюстративним матеріалом

— Розгляньте пропонований ілюстративний матеріал і складіть колективно інформаційне повідомлення «Забруднення навколишнього середовища».

3. Вправа «Асоціативний куш». Вплив стану навколишнього середовища на здоров'я людини

4. Міні-лекція «Екологія і здоров'я людини»

Проблеми екології і навколишнього середовища — це питання здоров'я людини, сім'ї, дітей і долі планети загалом. Усього за декілька останніх десятиліть значно зросли навантаження, які щодня доводиться витримувати нашому організму.

Причиною їх є те, що одночасно з'явилися два нових чинники ризиків:

1. Різке погіршення екології за рахунок більш ніж десятиразовому зростанню кількості автомобілів.
2. Погіршення якості харчування.

VI. Узагальнення та систематизація знань

1. Робота за підручником (самостійно)

— Випишіть у зошит 5 речень, які, на вашу думку, є найбільш значимими.

(Для роботи відведено 4–5 хвилин, по її закінченню учні «ланцюжком» зачитують свої записи.)

2. Оздоровлювальна вправа «Дотягнутися до зірок»

Запропонувати учням стати в коло, заплющити очі, тричі глибоко вдихнути і видихнути. Відтак уявити над собою зоряне небо, підвести голову і роздивитися на ньому яскраву зірку, яка символізує заповітну мрію. Розплющити очі,

простягнути руки якнайшвидше, «зняти» зірку з неба і сховати її у своєму серці.

Висновок: «Не відмовляйтеся від своїх мрій, ідіть до них крок за кроком».

3. Перегляд відеоролика «Все починається з тебе» (музика: Demosys — Mary Shaw p. s., <https://www.youtube.com/watch?v=4vabeDFseDA>)

— Які емоції викликало у вас відео?

— Чи хочете ви щось змінити власними силами? Що саме?

— Що може кожен із вас зробити для покращення екологічного становища свого регіону вже найближчим часом?

VII. Підбиття підсумків уроку

Рефлексія «Ланцюжок побажань»

Учням пропонують «ланцюжком» по черзі звернутися до себе та інших за підсумками колективної взаємодії. При цьому вони передають символ уроку — глобус.

VIII. Домашнє завдання

Опрацювати матеріал підручника §24.

Дата ___/___/___

Тема. Вплив забруднення ґрунтів на здоров'я

Мета: систематизувати знання про забруднення ґрунтів та його вплив на здоров'я, розвивати навички ведення активного діалогу, колективного обговорення, роботи у групі, вміння формулювати висновки; виховувати активну громадську позицію щодо збереження екологічної безпеки навколишнього середовища.

Обладнання: ілюстративний матеріал, паперові контури долоні руки (за кількістю учнів), папір А1 (1 шт.), А4 (за кількістю учнів), засоби малювання, схема «Основні джерела забруднення ґрунтів».

Тип уроку: комбінований

Хід уроку

I. Організаційний момент

Привітання, створення позитивного настрою. Вправа «Самоналаштування»

II. Перевірка виконання учнями домашнього завдання

Відповіді на запитання

— Які способи збереження чистоти повітря в побутових приміщеннях ви знаєте?

— Люди яких професій особливо піддають загрозі власне здоров'я через забруднене повітря?

III. Перевірка раніше засвоєних знань

Аналіз ситуації (див. Додатки). Метод «стоп-кадру»

Ситуацію читають повністю, потім учитель перериває читання в певних місцях, говорячи: «Стоп-кадр», а учні мають прокоментувати прослухану частину з точки зору людини, яку непокоїть екологічний стан атмосфери на планеті, повітря

в будівлях.

IV. Мотивація навчання учнів

Вправа «Очікування»

— Чого ви очікуєте від уроку? Запишіть свої сподівання на пальчиках паперових долоньок і покладіть на край парт.

V. Актуалізація чуттєвого досвіду учнів

Слухання притчі «Мишоловка». Початок

Якось миша помітила, що хазяїн ферми поставив мишоловку. Вона розповіла про це курці, вівці і корові. Але все вони відповідали одне: «Мишоловка — то твої проблеми».

Дещо пізніше в мишоловку потрапила змія й укусила дружину фермера, яка проходила неподалік...

— Продовження притчі ви почуєте в заключній частині уроку.

VI. Сприйняття та усвідомлення учнями нового навчального матеріалу

1. «Цифри і факти»

- Щороку землі України втрачають близько 24 млн тонн гумусу;
- щохвилини на планеті знищується 50 тонн родючого ґрунту через неправильне його використання;
- щорічно з оброблюваних земель виноситься понад 25 млрд тонн поживних речовин.

2. Розповідь учителя з елементами бесіди (ілюстративний супровід)

— Що, на вашу думку, в діяльності людини є руйнівним щодо родючості та екологічної чистоти ґрунтів?

3. Робота за схемою «Основні джерела забруднення ґрунтів»

4. Оздоровлювальна вправа. Руханка «Карлики-велетні»

Усі стають у коло. Учитель каже: «Я говоритиму два слова: «карлики» або «велетні». Якщо я скажу «карлики», то ви всі повинні сісти, якщо «велетні», — то встати. Я можу вас плутати і називати інші слова. Якщо хтось переплутає і встане або сяде невчасно, він вибуває з гри.

VII. Осмислення, узагальнення та систематизація знань

1. Робота за підручником (самостійно)

Виписати в зошит 5 речень, які, на думку учня, є для нього найбільш значимими. Для роботи відведено 4–5 хвилин, по її закінченню учні «ланцюжком» зачитують свої записи.

2. «Вправа «Аукціон ідей»

На сьогодні людина може зменшити свій негативний вплив на навколишнє середовище. Запропонуйте ваші варіанти нейтралізації джерел забруднення ґрунтів, їх очищення. (Відповіді учнів.)

3. Колективна робота. Створення малюнка «Збережімо ґрунти екологічно чистими!»

На аркуші ватману учні створюють малюнок (плакат, колаж тощо).

Обов'язково має кожен зобразити щось від себе, доповнити чиєсь зображення, запропонувати сюжет або фрагмент зображення. Учитель коригує колективну

роботу учнів.

— Де може бути розміщене це зображення? Чому ви так думаете?

4. Слухання й обговорення притчі «Мишоловка». Закінчення

— На початку уроку ви прослухали початок притчі «Мишоловка». Прослухайте її завершення і сформулюйте висновки, пов'язавши зміст притчі й тему уроку.

...Дещо пізніше в мишоловку потрапила змія й укусила дружину фермера, яка проходила неподалік.

Намагаючись її вилікувати, фермер приготував суп із курки. Потім зарізали вівцю, щоб нагодувати тих, хто приїхав провідати немічну. І, нарешті, зарізали корову, щоб почастивати людей на похороні.

Увесь цей час миша через дірочку в стіні спостерігала за тим, що відбувається, і думала про речі, які ні до кого «...ніякого відношення не мають!»

Висновки. Не можна залишатися байдужим, живучи серед інших. Адже ніхто не може сказати, що саме стосується окремо кожного. Екологія — проблема глобальна, якою має перейматися кожен мешканець планети.

VIII. Підбиття підсумків уроку

1. Прийом «Моя теза»

2. Колективне обговорення слогана

«Віддай світу краще, що є в тобі, і до тебе повернеться краще, що є у світі!»

IX. Домашнє завдання

Опрацювати матеріал підручника §25.

Дата ___/___/___

Тема. Соціальна безпека. Правова відповідальність і закони України.

Права, обов'язки і правова відповідальність неповнолітніх. Види правопорушень. Поведінка підлітків у разі затримання поліцією

Мета: формувати поняття про соціальну безпеку, ознайомити з правами, обов'язками і правовою відповідальністю неповнолітніх; дати уявлення про види правопорушень та поведінку підлітків у разі затримання поліцією; розвивати правову грамотність, навички адвокації; виховувати свідому потребу в дотриманні принципів соціальної безпеки.

Обладнання: ілюстративний матеріал до теми уроку, схема «Види правопорушень», картки самоконтролю (за кількістю учнів).

Тип уроку: засвоєння нових знань.

Хід уроку

I. Організаційний момент

Привітання, встановлення позитивного настрою

II. Активізація чуттєвого досвіду, опорних знань учнів

Вправа «Обери образ» (за ілюстративним матеріалом)

— Розгляньте ілюстративний матеріал і оберіть те зображення, яке, на вашу думку, може бути образом поняття «соціальна безпека». Поясніть свій вибір.

III. Мотивація навчальної діяльності учнів

— Змодельуйте суспільство, у якому відсутня соціальна безпека, соціальний захист. Опишіть його. Якими життєвими навичками слід володіти населенню такого суспільства?

IV. Повідомлення учням теми, мети та завдань уроку

1. Формування мети і завдань уроку разом з учнями

2. «Шкала актуальності»

V. Осмислення учнями знань

1. Глосарій. Робота з термінами

Соціальна безпека — це стан суспільства, зокрема всіх основних сфер виробництва, соціальної сфери, охорони внутрішнього конституційного порядку, зовнішньої безпеки, культури, за якого забезпечується номінальний рівень соціальних умов та соціальних благ та гарантовано мінімальний ризик для життя, фізичного та психічного здоров'я людей. Зазвичай розглядають соціальну безпеку не лише окремої особи, а й суспільства загалом.

Соціальна безпека + соціальний захист = стан захищеності (або безпека) людини, особи.

2. Вправа «Юридична консультація» (з ілюстративним супроводом)

Група «юристів», що заздалегідь «озброїлася» відповідними матеріалами, відповідає на запитання, які цікавлять учнів з теми «Правова відповідальність і закони України. Права, обов'язки і правова відповідальність неповнолітніх».

Приклади запитань:

— У чому полягає сутність правової відповідальності?

— Якими є підстави для притягнення до відповідальності?

3. Робота за підручником. Види правопорушень

VI. Узагальнення та систематизація знань

1. Розв'язування життєвих ситуацій. Поведінка підлітків у разі затримання поліцією

А) Підлітка спіймали на крадіжці в магазині й повідомили про це відповідні органи. Хлопець голосно кричав і пручався, доки не приїхали працівники поліції.

Б) Двоє дорослих чоловіків на зупинці громадського транспорту пограбували жінку, відібравши в неї сумочку. Коли поліцейські опитували всіх свідків про злочин, ніхто нічого не міг відповісти. Одна жінка вказала на хлопця-підлітка як на співучасника, бо він разом зі злочинцями вийшов з одного таксі. Хлопця забрали у відділок...

— Продовжте сюжет за всіма можливими варіантами розвитку. Змодельуйте поведінку підлітків: правильну і невірну. Прокоментуйте.

2. Оздоровлювальна вправа. Руханка «Голос рук»

Ведучий проводить розрахунок учасників за принципом «перший-другий». Перші номери утворюють внутрішнє коло, другі номери — зовнішнє коло, стоячи обличчям одне до одного. Ведучий дає команди учасникам, які необхідно виконати у створених парах мовчки за допомогою рук: привітатися, поборотися, помиритися, пожаліти, висловити радість, побажати удачу, попроситися. За командою ведучого учасники зовнішнього кола переходять за годинниковою стрілкою до інших учасників внутрішнього кола.

3. Тестування (усно)

1. Неправомірна поведінка людей впливає на життя суспільства:

А позитивно; **Б** негативно; **В** ніяк не впливає.

2. Порушення правил дорожнього руху — це...

А дисциплінарний проступок;

Б адміністративний проступок;

В кримінальний злочин.

3. У кримінальному праві неповнолітніми вважаються особи віком...

А до 16 років; **Б** до 17 років; **В** до 18 років.

VII. Підбиття підсумків уроку

Рефлексія «Оціни себе сам»

Учні отримують індивідуальні картки, у яких необхідно підкреслити фрази, що характеризують роботу учня на уроці за трьома напрямками (див. табл.).

Урок	Я на уроці	Висновок (підсумок)
Цікавий	Працював(ла)	Зрозумів(ла) матеріал
Нецікавий	Відпочивав(ла)	Дізнався(лась) більше, ніж
Не викликав ніяких емоцій	Допомагав(ла)	знав(ла)
	іншим	Не зрозумів(ла) нічого

VIII. Домашнє завдання

Опрацювати матеріал підручника §26.

Дата ___ / ___ / ___

Тема. Захист від кримінальних небезпек. Поняття і межі допустимої самооборони. Основи самозахисту

Мета: дати уявлення про захист від кримінальних небезпек, формувати поняття про основи самозахисту, межі допустимої самооборони; систематизувати знання про протидію торгівлі людьми; відстоювати свою позицію та відмовлятися від небажаних пропозицій; виховувати впевненість, здатність до аналізу проблем і прийняття рішень.

Обладнання: ілюстративний матеріал, м'яка іграшка, стікери у формі знаків питання та оклику (кожен вид — за кількістю учнів), аркуші паперу А4 (за кількістю учнів), таблиці «Основи самозахисту», музичний супровід, мультимедійні засоби, презентація «Правила поведінки під час нападу», відео «Станція призначення — «Життя».

Тип уроку: комбінований.

Хід уроку

I. Організаційний момент

Вправа «Знайомство». Гра «Природні явища» (музичний супровід)

Учень тримає в руках м'яку іграшку і каже: «Якби я був (ла) природним явищем, я був (ла) би літнім дощем (ураганом, снігом, інеєм, веселкою)...». Пояснює, чому. Потім передає іграшку іншому учню, який висловлює свою думку.

II. Перевірка виконання учнями домашнього завдання

Учні презентують підготовлені вдома повідомлення про соціальну безпеку.

III. Перевірка раніше засвоєних знань

Розв'язування ситуаційної задачі

— Чи належить шантаж до правопорушень? Як би ви діяли на місці Ігоря?

IV. Мотивація навчання учнів

Вправа «Очікування»

Учні на стікерах у вигляді знаку питання записують власні очікування від уроку, співпраці з однокласниками. Потім прикріплюють їх на частині дошки поруч із записом теми уроку.

V. Актуалізація чуттєвого досвіду учнів

Слухання та обговорення притчі «Вища мудрість»

Одного разу до старого майстра китайських бойових мистецтв прийшов молодий європеєць і запитав:

— Учителю, я чемпіон своєї країни з боксу і французької боротьби. Чого б ти ще міг навчити мене?

Старий Майстер усміхнувся і сказав:

— Уяви, що ти гуляєш містом і випадково забрів туди, де тебе очікують громили, щоб нам'яти тобі боки й пограбувати. Тож я навчу тебе не гуляти в таких місцях.

— Якою була б ваша відповідь, якби ви були на місці Майстра?

VI. Сприйняття та усвідомлення учнями нового навчального матеріалу

1. Виявлення рівня поінформованості. «Мозковий штурм»

— Які складові соціального середовища впливають на життя і здоров'я людини? Наведіть приклади кримінальних небезпек.

— Що ви знаєте про кримінальну відповідальність неповнолітніх?

2. Інформаційне повідомлення. Розповідь учителя з елементами бесіди

3. Правила поведінки під час нападу (мультимедійний або ілюстративний супровід)

4. Робота за підручником. Поняття і межі допустимої самооборони

— Складіть план до відповіді на питання про поняття і межі допустимої самооборони.

5. Оздоровлювальна вправа. Руханка «Східний базар»

6. Основи самозахисту. Поняття «Самооборона»

7. Заходи щодо протидії торгівлі людьми.

Перегляд відео «Станція призначення — “Життя”»

— Під час перегляду відзначте для себе головну, найважливішу інформацію.

VII. Осмислення, узагальнення та систематизація знань

1. Колективна робота. Складання таблиці-схеми «Кримінальні небезпеки»

Об'єкти загроз: людина, члени сім'ї, родичі, знайомі, майно	Місце можливої загрози: дім, дача, робочий кабінет, вулиця, школа	Час: особистий, робочий, відпустка, відрядження
Загрози: вбивство, насильство, пограбування, шантаж, напад	ОСОБИСТІТЬ	Напрями захисту: юридичний, фізичний, інформаційний, організаційний
Джерела загроз: людина, техніка, техногенні і патогенні зони, природні явища	Посягання: на життя, здоров'я, свободу, особисті чесноти, гроші, документи, цінності	Методи захисту: самооборона, особиста охорона

2. Колективне обговорення «Випадок із судової практики».

(Завчасно підготувати приклад)

— Поясніть свою позицію щодо рішення суду.

— У подібній ситуації слід пам'ятати про дуже важливий принцип: як тільки ви абсолютно однозначно мали всі підстави визначити, що напад фактично закінчився, — кінчається і ваше право на захист від нього. Це означає, що якщо нападник уже позбавлений можливості заподіяти якусь шкоду, то і ви не можете більше заподіювати йому шкоду. Якщо ж ви в цьому випадку все ж заподієте шкоду нападнику, то ваші дії будуть кваліфіковані як акт самочинної розправи і спричинять вашу відповідальність за відповідними статтями КК.

VIII. Підбиття підсумків уроку

1. Аналіз діяльності

Учні аналізують свої очікування: якщо вони здійснилися, то відповідний знак питання накривають стікером у формі знака оклику, а якщо ні — то залишають відкритими.

2. Рефлексія. «Незакінчене речення»

Я відчув (відчула)... Я зрозумів (зрозуміла)... Віднині я...

IX. Домашнє завдання

Опрацювати матеріал підручника §27.

Дата _____/_____/_____

Тема. Протидія торгівлі людьми. Дитяча безпритульність і бездоглядність.

Мета: формувати поняття про дитячу безпритульність і бездоглядність, систематизувати знання про небезпеку залучення до деструктивних соціальних угруповань; вчити діяти при загрозі тероризму; розвивати навички поведінки в умовах тиску, погроз; виховувати свідому потребу в дотриманні принципів соціального благополуччя.

Обладнання: ілюстративний матеріал, аркуші А5 (за кількістю учнів), музичний супровід (спокійна мелодія), мультимедійні засоби та презентація.

Тип уроку: комбінований.

Хід уроку

I. Організаційний момент

Привітання, створення позитивного настрою (музичний супровід)

II. Перевірка виконання учнями домашнього завдання

1. Вправа «Конкурс ерудитів»

— Складіть коротке формулювання термінів, що записані на дошці (самостійно):

а) самооборона; б) до основних кримінальних загроз відносять...; в) джерелами кримінальних небезпек можуть бути...

2. «Взаємоопитування»

Аркуші роздають у довільному порядку учням на перевірку. Учитель відкриває задалегідь записані на дошці правильні відповіді. Необхідно оцінити правильність виконання завдання та поставити «+» або «-» навпроти кожного терміна.

III. Перевірка раніше засвоєних знань

— Назвіть небезпеки соціального походження.

— Які способи захисту від кримінальних небезпек ви знаєте?

— Яким може бути «правило обачливості» щодо їх уникнення?

IV. Мотивація навчання учнів

Епіграф до уроку

Світ не зігрієш,

Світ не одягнеш,

Світ не нагодусь,

Але не відпускай голодну дитину,

Не подавши їй шматка.

Не залишай голодну дитину —

Хоч рукою її прикрий,

Не кидай змерзлу дитину,

не зігрівши її.

(Грузинська народна пісня)

— Прокоментуйте епіграф уроку, висловіть свою власну позицію щодо змісту рядків грузинської народної пісні.

— На яку соціальну проблему звернено увагу у грузинській народній пісні?

— Наскільки актуальною ця проблема є в нашій країні?

V. Актуалізація чуттєвого досвіду учнів

— Яке зло може чинити суспільство щодо дітей? Якими можуть бути його причини? Що треба зробити (змінити, сформулювати) в соціумі, щоб проблеми дитинства звести наліво?

VI. Сприяття та усвідомлення учнями нового навчального матеріалу

1. Інформаційне повідомлення «Діти вулиці» як соціальне явище»

За визначенням ЮНІСЕФ, «діти вулиці» — це неповнолітні, для яких вулиця стала постійним місцем перебування. Паралельно функціонують два поняття: «діти, які працюють на вулиці» і «діти, які живуть на вулиці разом зі своєю сім'єю».

2. Перегляд мультимедійної презентації

«Небезпека залучення до деструктивних соціальних угруповань»

Деструктивне релігійне об'єднання — це авторитарна ієрархічна організація будь-якої орієнтації, є руйнівною щодо природного гармонійного духовного, психічного і фізичного стану особистості, що практикує приховане психологіч-

не насильство, яке виражене в цілеспрямованому встановленні окремою особою або групою осіб у своїх вузькоegoїстичних цілях незаконного контролю над свідомістю, поведінкою і життям інших особистостей без їхньої згоди.

3. Оздоровлювальні вправи для формування правильної постави

1. Початкове положення (П. п.) — стоячи, ноги на ширині плечей, руки витягнуті вгору. Нахилитися вперед, руки торкаються землі якнайдалі за ногами.

Повторити 5–6 разів.

2. П. п. — стоячи, ноги на ширині плечей, права рука на талії, ліва — над головою долонею усередину. Нахилити тулуб праворуч, одночасно відставляючи праву ногу в сторону на носок. Повернутися в п. п. Те саме виконати в напрямку ліворуч. Повторити 8–10 разів.

3. Робота за підручником (у парах). Загроза тероризму

— Опрацюйте в парах відповідний матеріал підручника. Поставте одне одному по 3 запитання за змістом статті «Загроза тероризму».

— Що для вас було новим? Яка інформація для вас особливо важлива?

VII. Осмислення, узагальнення та систематизація знань

1. Робота в групах

I група складає діалог відмови від залучення до деструктивних соціальних угруповань.

II група складає пам'ятку «Що треба знати про тероризм».

2. Вправа «Аукціон ідей»

— Висловіть ваші ідеї щодо профілактики дитячої безпритульності й бездоглядності.

VIII. Підбиття підсумків уроку

1. Вправа «Мікрофон»

— Де ми можемо застосувати знання та компетенції, систематизовані під час уроку?

2. Ритуал прощання «Бажаю вам...»

Учні висловлюють свої побажання однокласникам щодо теми уроку.

IX. Домашнє завдання

Опрацювати матеріал підручника §28.

Дата ____/____/____

Тема. Небезпека залучення до деструктивних соціальних угруповань.

Загроза тероризму

Мета: сформувати поняття про небезпеки під час терористичних актів; охарактеризувати сутність дискримінації; відпрацювати алгоритми поведінки в криміногенних ситуаціях та при нападі терористів; розвивати уміння володіти собою в будь-якій ситуації, спостерігати, оцінювати події, уміння розуміти причинно-наслідкові зв'язки; виховувати витримку, зібраність, рішучість, відповідальність за власні дії, гуманне ставлення до оточуючих, солідарність, взаємо-виручку.

Тип уроку: комбінований.

Обладнання: схеми, таблиці, малюнки.

Хід уроку

I. Організаційний етап

1. Привітання учнів, створення позитивного настрою
2. Перевірка готовності до уроку

II. Активізація опорних знань учнів

1. Перевірка домашнього завдання

2. Доповідь (презентація) учня

«Карний кодекс України про кримінальну відповідальність неповнолітніх»

3. Бесіда

— З якого віку починається кримінальна відповідальність неповнолітніх та за які злочини?

— Які види покарань застосовуються до неповнолітніх?

— Чи однакова відповідальність неповнолітніх і дорослих за подібні злочини? Чому?

— Які обставини є пом'якшувальними?

— Як уникнути ситуації нападу і пограбування?

III. Підготовка учнів до активного й усвідомленого засвоєння навчального матеріалу

Розповідь учителя

— На початку XXI ст. проблема тероризму і боротьби з ним є дуже актуальною. Тероризм як негативне соціально-політичне і кримінальне явище існує і досліджується давно. Але тероризм сьогодні — складніший і небезпечніший, ніж, зокрема, у часи народовольців. Нині він перетворився в потужну зброю, інструмент і навіть технологію, що використовуються проти влади, суспільства і людства в цілому.

Уважалось, що тероризм виникає, коли суспільство перебуває в глибокій кризі, у першу чергу, коли в суспільстві відбувається криза державно-правової системи та ідеології. У такому суспільстві з'являються певні опозиційні групи політичні, соціальні, національні, релігійні, які ставлять під сумнів законність існуючої влади, усієї системи управління. Якщо такі групи дійдуть висновку, що досягнути зміни влади шляхом закону вони не в силі, то, найвірогідніше, вони намагатимуться досягти бажаного через насильство, тобто тероризм. При цьому моральним виправданням насильства такі угруповання вважатимуть високу мету, важливість і чистоту своїх поглядів і намірів. Таким був тероризм на ранніх стадіях свого розвитку, коли обирав своїм об'єктом політичних лідерів або представників влади як безпосередніх винуватців своїх «бід».

Сьогодні тероризм перестає бути проблемою лише країн, де існує політичний, національний чи релігійний розлад, — це вже не тільки проблема Північної Ірландії та Великої Британії, Лівії та США, Палестини й Ізраїлю. Тероризм у наш час набуває рис глобальної проблеми людства, і тому проблема боротьби з ним є однією з найактуальніших, що стоять перед міжнародною спільнотою.

Кожна держава, що засуджує тероризм, має своїм правовим обов'язком визнати це явище злочином. Україна не є винятком.

IV. Повідомлення теми, мети й завдань уроку

Запитання

— Яким же чином ми можемо знизити рівень особистої небезпеки?

V. Засвоєння нових знань і способів дій

Робота в групах за підручником

1. Основи самозахисту під час терористичних актів.
2. Захоплення заручників. Як поводитись, ставши заручником?
3. Як діяти при раптовому обвалі будинку? Якщо Ви опинились під завалом?
4. Як поводитись у некерованому натовпі?

VI. Первинна перевірка розуміння і корекція засвоєння учнями нового матеріалу

Повідомлення учнів, корекція знань учителем. Доповідь результатів роботи в групах.

VII. Фізкультхвилинка

VIII. Закріплення знань і способів дій, самоперевірка знань

Тестова самостійна робота з подальшою взаємоперевіркою або самоперевіркою

1. Слово «тероризм» у перекладі з латини означає:
А страх, жах; Б тривога; В кошмар; Г напад.
2. Тероризм — це метод:
А за допомогою якого організована група чи партія намагається досягти своїх цілей, використовуючи насильство;
Б за допомогою якого ведуться переговори;
В не пов'язаний із вибухами та підпалами;
Г який не засуджує світова громадськість.
3. Чого не можна робити, якщо Ви знайшли підозрілий предмет:
А питати в людей, чий це предмет, хто його залишив;
Б повідомляти про знахідку до відділу міліції;
В чіпати, розкривати або пересувати знахідку;
Г відходити від знахідки й не підпускати до неї інших.
4. Як правильно поводитись, якщо Ви знайшли старі боєприпаси:
А пересувати їх з місця на місце, брати до рук;
Б бити по корпусу й детонатору;
В намагатись розібрати або кинути у вогнище;
Г не чіпати знахідку й повідомити про неї до відділу міліції.
5. Як правильно поводитись при раптовому обвалі будівлі:
А якомога довше затриматись у будівлі;
Б покидаючи приміщення, спускатися сходами;
В опинившись на вулиці, відійти якомога далі від будівлі;
Г якщо покинути будівлю не вдалося, стати посеред кімнати.
6. Чого не слід робити, опинившись під завалом:

А глибоко дихати, не панікувати, налаштуватись на те, що рятувальники Вас урятують;

Б озирнутись навсідч, пошукати можливий вихід, покричати;

В пошукати в кишенях або навкруги предмети, які б могли допомогти подати світлові або звукові сигнали;

Г тихо лежати, не подаючи жодних сигналів.

7. Як правильно поводитись, опинившись серед заручників:

А не виконувати вимоги злочинців, заперечувати їм;

Б не провокувати злочинців до застосування сили, зброї;

В не питати дозволу, перш ніж щось зробити;

Г при звільненні бігти на зустріч працівникам спецслужб або тікати від них.

8. Як правильно поводитись у натовпі, що виходить зі стадіону:

А намагатись опинитись у центрі натовпу;

Б йти проти натовпу;

В не обирати місця в кутках, близько до стін;

Г наближатись до скляних дверей або огорож.

ІХ. Узагальнення і систематизація знань

«Мозковий штурм» — робота в групах (з подальшим записом на дошці схеми)

Складання схеми «Модель поведінки під час терористичного акту».

Можливий варіант схеми

ІХ. Рефлексія

«Мікрофон»

— Яких практичних знань і навичок ви набули на сьогоднішньому уроці?

X. Підбиття підсумків

Повідомлення вчителя

1. Аргументоване виставлення оцінок.

2. Загальні зауваження щодо роботи груп, класу на уроці.

XI. Домашнє завдання

Опрацювати матеріал підручника §29.

Дата ___/___/___

Тема. Інформаційна безпека. Вплив засобів масової інформації на здоров'я і поведінку людей. Комп'ютерна безпека. Безпека в мережі Інтернет

Мета: систематизувати знання про інформаційну безпеку, вплив засобів масової інформації на здоров'я і поведінку людей; сприяти формуванню в учнів стійких переконань щодо дотримання правил комп'ютерної безпеки та безпеки в мережі Інтернет; розвивати здоров'язбережувальні компетенції, навички аналізу інформаційного потоку, вміння узагальнювати та робити висновки; виховувати свідому потребу в досягненні фізичного, психічного, соціального, духовного благополуччя.

Обладнання: схема «Причини дитячої безпритульності й бездоглядності», схеми «Складові інформаційної сфери», «Сходинки успіху», відео «Крупним планом: небезпеки соціальних мереж», малюнки для вправ з офтальмотренажу, інформаційні картки для роботи у групах.

Тип уроку: комбінований.

Хід уроку

I. Організаційний момент

Привітання, створення позитивного настрою

II. Перевірка виконання учнями домашнього завдання

Коллективне складання схеми «Причини дитячої безпритульності й бездоглядності»

III. Перевірка раніше засвоєних знань

Фронтальне опитування

— Чому підлітки йдуть на вулиці?

— Чи бачили ви таких підлітків? Яке враження вони на вас справили?

— Чи вмiєте ви успішно протистояти соціальним небезпекам? Як саме?

— Висловіть свою позицію щодо залучення підлітків до членства в релігійних сектах та інших деструктивних угрупованнях.

IV. Мотивація навчання учнів

Аналіз цитати з байки Езопа «Лев і Лисиця»

«...не вирушайте в дорогу, не знаючи, куди вона приведе і чи можна повернутися нею назад».

— Як пов'язаний зміст цитати з темою уроку? Поясніть свою думку.

V. Актуалізація чуттєвого досвіду учнів

Вправа «Відкритий мікрофон»

— За останніми даними соціологічних досліджень, щодня людство виробляє обсяг інформації, рівнозначний її виробленню за період від початку літочислення до 2003 року.

— Яку роль у вашому житті відіграє інформація?

VI. Сприйняття та усвідомлення учнями нового навчального матеріалу

1. Глосарій. Робота з термінами. Поняття «інформація», «інформаційна безпека»

2. Перегляд відео «Крупним планом: небезпеки соціальних мереж»

Користувачі довіряють цій формі себе і свою діяльність. Проте досвід роботи в галузі комп'ютерних технологій повний прикладів несумлінного використання ресурсів Інтернет.

3. Інформаційне повідомлення «Вплив засобів масової інформації на здоров'я і поведінку людей»

Засоби масової інформації та комунікації формують практично вісімдесят відсотків особистої та суспільної думки.

4. Оздоровлювальна вправа. Офтальмотренаж (гімнастика для очей)

VII. Осмислення, узагальнення та систематизація знань

1. Комп'ютерна безпека. Робота за підручником (у парах). Взаємонавчання та взаємоперевірка

— Поставте одне одному три запитання за змістом прочитаного.

2. Робота у групах

Завдання для груп: підготувати виступ про різні маніпулятивні технології ЗМІ.

I група — поняття медіаманіпуляції, маніпулювання.

II група — маніпулятивні технології ЗМІ («спіраль мовчання», дезінформація, техніка «сандвіча», міфи створення інформації реальності, стереотипізація, посилення на анонімний авторитет, емоційний резонанс, «буденна розповідь», ефект присутності).

III група — маніпулятивні засоби впливу держави через ЗМІ (ідеологія, пропаганда, агітація).

2.1. Диспут щодо почутої інформації, опрацьованої у групах.

VIII. Підбиття підсумків уроку

1. Вправа «Сходінки успіху»

2. Вправа «Незакінчене речення»

Учитель разом із учнями обговорюють усі види діяльності, використані під час уроку. Учні висловлюють власні судження з приводу уроку, доповнюючи незакінчене речення: «Мені було ..., Тому що...».

IX. Домашнє завдання

Опрацювати матеріал підручника §30.

Дата ___/___/___

Тема. Узагальнення знань за темою
«Безпека в побуті та в навколишньому середовищі»

1. Позначте правильну відповідь. Дорожній рух організують для того, щоб:

- А) Транспортні засоби не перешкоджали руху пішоходів на нерегульованому перехресті;
- Б) Водії та пасажери були взаємно ввічливими під час поїздки;
- В) Транспортні засоби безперешкодно рухалися дорогами з великою швидкістю;
- Г) Пішоходи і транспортні засоби безпечно та безперешкодно рухалися дорогами;

2. Позначте основний засіб організації дорожнього руху:

- А) Конституція України;
- Б) Правила поведінки в громадських місцях;
- В) Правила дорожнього руху;
- Г) Закон України «Про Державну службу охорони»;

3. У правилах дорожнього руху зазначено правила:

- А) Безпечної поведінки пішоходів;
- Б) Поведінки людей у транспорті;
- В) Охорони праці;

4. Оберіть правильну відповідь:

Особам, які навчаються керувати мотоциклом, повинно бути не менше ніж:

- А) 12 років;   Б) 13 років;   В) 14 років;   Г) 16 років;

5. Підкресліть правильну відповідь. Керувати мотоциклом має право особа, яка досягла:

- А) 14 років;   Б) 16 років;   В) 15 років;   Г) 20 років;

6. Мотоциклісти повинні додержуватися таких правил:

- А) Вмикати фари в темну пору року;
- Б) Мати посвідчення на керування мотоциклом;
- В) Їздити на мотоциклі без застібнутого мотошолома;
- Г) Рухатися в колоні один за одним;

7. Забруднення навколишнього середовища призводить до:

- А) Покращення погодних умов;   Б) Кліматичних змін;
- В) Обміління водойм;   Г) Ерозії земель;

8. Зростання потреб у воді:

- А) Не впливає на навколишнє середовище;
- Б) Впливає на здоров'я та життя людини;
- В) Впливає на довкілля позитивно;
- Г) Призводить до значного зменшення водних ресурсів;

9. Позначте джерела забруднення води.

- А) Промислові підприємства; Б) Водний транспорт;
В) Мінеральні добрива; Г) Стічні води;

10. Негативний вплив забрудненого повітря на здоров'я людини зменшити можна, якщо:

- А) Не звертати уваги на можливу небезпеку;
Б) Гуляти в парках і скверах;
В) Додержуватися правил безпечної поведінки;
Г) Не відчиняти вікон;

11. Позначте правильні дії у разі затримання поліцією:

- А) Спокійно й доброзичливо відповісти на всі запитання;
Б) Поводитися зухвало, сперечатися і чинити опір;
В) Мовчати, не називати свого прізвища й не відповідати на запитання;
Г) Виявляти повагу до правоохоронців;

12. Мислити критично означає:

- А) Усе критикувати;
Б) Ретельно обмірковувати судження;
В) Приймати рішення, не розмірковуючи;
Г) Не приймати рішення під впливом емоцій.

Вчитель Ключарківської ЗОШ І-ІІ ст. Голянич Н.І.